

bi nas dosljednost zaista predaleko odvela i zato je bolje pisati Dan armije (jer je to zapravo Armijski dan). Naime sasvim je normalno sindikalni dom (općenito), ili Sindikalni dom u ... (kad se misli na određeni dom). Kao praktično pravilo može dobro poslužiti ova pouka: Kad dobro poznamo pravopisna pravila, a ipak se kolebamo između velikoga i maloga slova, bolje je upotrijebiti malo.

3. »Imenica djed Mraz piše se različito (Djed Mraz, Djed-Mraz i dr.). Kako je pravilno?«

Zaista, postoji i četvrta mogućnost: djed-Mraz (zabilježena je u rječniku dviju Matica s. v. djed). Pravilno je: Djed Mraz jer oba dijela služe kao vlastito ime; piše se bez crtice jer se oba dijela sklanjaju: Djeda Mraza, Djedu Mrazu...

Stjepan Babić

O S V R T I

ZNAČAJ, ZNAČAJKA, ZNAČENJE

U posljednje vrijeme sve se više rabi riječ značaj, i to osobito na političkim skupovima i u novinstvu. Međutim, ta riječ nema više ono značenje koje je donedavna imala ili se vrlo rijetko uzima u pravom značenju. Riječ značaj iz srpskog jezika putem Taujuga, savezne administracije i političkog rječnika sve više prelazi u hrvatski jezik, ali u značenju nečega važnog, izrazitog, značajnog.

Npr. »Vjesnik« od 13. prosinca 1970. piše da »Gligorićeva eventualna pobjeda nema više značaja« (umjesto značenja). Isto se tako često piše da neka radna pobjeda, skup ili odluka ima velik značaj (umjesto značenje) itd. Rijetki su novinari, političari pa čak i prosvjetni radnici koji riječ značaj rabe u pravom značenju, ali se ipak nađe i takvih primjera. Z. Lisinski, kritičar »Vjesnika« piše u povodu objelodanivanja »Historije Makedonije« da će se o tom djelu morati donijeti sudovi »primjereni njegovu značaju i značenju«. Gustav Krklec na istoj stranici piše da se značenje nekog pjesnika (a ne značaj) može shvatiti... (Kulturna rubrika »Vjesnika« od 15. prosinca 1970). Nakon pročitano članka Z. Lisinskog upitao me je jedan znanac (koji ima završen fakultet) zašto je kritičar upotrijebio dva puta otprilike istu riječ. Nije mi vjerovao da riječ značaj u našem jeziku označava karakter, a da se značenje može zamijeniti riječju važnost, jer je našao više primjera da se te dvije riječi miješaju, da se upotrebljavaju i u istom značenju i da gotovo i nema primjera da se riječ značaj rabi u

značenju karaktera kao npr. »bio je to čovjek od značaja«.

Riječ značaj može se zamijeniti i riječju obilježje, a slična joj je po značenju i riječ značajka, tj. karakteristika, npr. »Opće značajke suvremenosti Lenjinova djela« (naziv članka Nerkeza Smailagića u »Nastavi povijesti« br. 1, 1970/71, str. 36).

Jezični stručnjaci i pisci rječnika veoma dobro razlikuju riječi značenje i značaj. Ljudevit Jonke piše u navedenom broju »Vjesnika« da njegov govor nema samo *prigodno značenje* (ne značaj). U Drvodelićevu Hrvatsko-engleskom rječniku prevodi se značaj kao character, nature, temperament itd.; značajka kao characteristic, mark, symbol, emblem, a značenje kao significance ili sense (važnost), str. 927. Bratoljub Klaić u svom »Rječniku stranih riječi« prevodi riječ karakter kao značaj, značajka ili obilježje. Njemu je čovjek od značaja čvrst, kremen-čovjek (str. 604). I Rudolf Maixner u »Hrvatskosrpsko-francuskom« rječniku prevodi značaj kao caractere ili naturel, a značenje kao signification (str. 796). Veliki »Englesko-hrvatski rječnik« (dr Rudolf Filipović i dr.) prevodi englesku riječ character kao značaj (str. 151), a signification kao značenje (str. 907).

Ako bismo prihvatili riječ značaj u smislu značenja, onda bi dvije riječi označavale isto, ne bismo imali odgovarajuću zamjenu za stranu riječ karakter, a to bi bilo ne samo sužavanje jezičnih mogućnosti našega jezika nego i odbacivanje hrvatske jezične tradicije.

Dragutin Pavličević

ODGOVOR NA ČLANAK
»KRITIKA TREBA BITI OBJEKTIVNA
I ODGOVORNA«

U prošlom broju Jezika Pavle se Rogić kritički osvrnuo na moj članak »O ravnopravnosti jezika na željeznici« (Jezik, XVIII, 61-62). U članku tvrdim kako nisu hrvatske riječi sjedište u značenju »sjedalo, sjedalica, ono na čemu se sjedi« (u želj. vagonima, autobusima) i baviti se u znač. »mirovati, stajati«. Zbog toga Pavle Rogić prekora i mene i Jezik ovim riječima:

»Ako visokokvalificirani jezični stručnjak i k tome profesor na visokoj školi tako piše, a stručni časopis za kulturu hrvatskoga jezika to štampa bez ograde, onda svaki čitalac toga članka mora takvu tvrdnju primiti kao točnu i apsolutnu istinu. Ja se ovdje ograničavam samo na leksikografsku ili semantičku istinu, tj. da li tumačenje značenja riječi »sjedište« kako ga daje autor odgovara stvarnom stanju ili je to *njegovo subjektivno i samovoljno tumačenje*« (kurziv moj - M. Š.).

Rogić se poslužio Rječnikom hrvatskoga ili srpskoga jezika JAZU te našao u njemu i drugačija tumačenja za obje riječi, s potvrđama na kojima se zasniva dotično tumačenje ovih značenja počev od leksikologa J. Mikalje do J. Stullija i pisaca I. Đorđića, I. Gundulića i drugih do B. Zuzerija te srpskih jezikoslovaca i književnika 19. stoljeća: Karadžića, Daničića, Crnogorca i Šapčanina.

O značenju glag. baviti se P. Rogić prenosi ovoliko:

»BAVITI: »degere, perpeti, comparare, morari, occupari. Dolazi istom od početka prošlog vijeka (prem da složeno izbaviti itd. od pravijeh vremena), između rječnika u Stullićevu i Vukovu (gdje je samo sa se) ... Glavno je značenje: vršiti bivanje; od tuda vrijeme u koje što biva provoditi; što god što biva podnositi; činiti da što bude, da se nađe, dobavljati; svoje bivanje vršiti; nahoditi se, biti; svoje bivanje oko čega vršiti, raditi oko toga.« Zatim dalje pod »3. sa se a) refl. morari, versari aa) u najprostijem smislu: na nekom mjestu ili njeko vrijeme biti sam ili s kim«, s potvrdom iz J. Kavanjina i V. Do-

šena. S istim značenjem, ali bez refleksiva, navodi se potvrda iz teksta I. Đorđića. Od srpskih pisaca potvrde su za to značenje od Karadžića i Daničića. Za drugo značenje »zanimati se čime« navode se potvrde iz više hrvatskih i srpskih pisaca.

Pavle Rogić koristi se i Rječnikom hrvatskosrpskoga književnog jezika Matice hrvatske i Matice srpske (Zagreb - Novi Sad, 1967.) u kojemu stoji da su glag. baviti se u spomenutim značenjima upotrijebili F. Marković, M. Begović i I. G. Kovačić, a u znač. zanimati se A. G. Matoš, F. Mažuranić i I. Kozarčanin, od srpskih pisaca Đ. Jakšić, V. Popović, I. Prodanović.

I pred završetkom Rogić navodi:

»Glagol 'baviti se' sa značenjem 'zadržavati se negdje (dulje ili kraće) vrijeme' čuo sam i u naseljima sjev. Velebita, gdje isključivo žive Hrvati štokavci-ikavci.

Odgovorit ću po redu na Rogićeve argumente. Dobro su mi poznata oba rječnika iz kojih crpi podatke moj subesjednik, jednako mi bijahu dobro poznati predočeni podaci, no ja se namjerno nisam hotio oslanjati na njih naprosto zbog toga jer nisu mjerodavni za suvremeno jezično stanje. Prvenstveno se mora imati na umu da je Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika JAZU *povijesni* rječnik pa u nj i nisu ušli podaci iz hrvatskoga standardnog jezika 19. i 20. stoljeća; u njemu je dakle slika jezične prošlosti, i to one dalje, a ne sadašnjosti pa se stoga nije uvijek sretno na nj pozivati kada se radi o sadašnjem značenju pojedinih riječi, a nekmoli o njihovoj raširenosti i učestalosti upotrebe. Rogić ovo ne uviđa u pravoj mjeri, jer jezik gleda statično, kao krutu, nepromjenljivu stvarnost. Istina je da su u tijeku minulih stoljeća obje riječi (sjedište, baviti se) imale značenje kako je potvrđeno u Rječniku JAZU, ali ono nije ostalo nepromijenjeno do našeg vremena. Jasnije rečeno: njihovo sadašnje semantičko polje nije jednako onomu ranijih vremena. Već i osnovno poznavanje semantike upućuje na veliku opreznost kada suvremeno značenje pojedine riječi treba potvrditi njezinim značenjem (češće značenjima) iz prošlosti. I obrnuto. Stoji kao na dlanu da u navedenom rječniku nema potvrde